

מאמרי התורה להבין

להתבונן

התבוננת מעמיקה ומחזקת
ביסודות עבודת האדם בעולמו
על סדר פרשיות התורה

• בראשית •

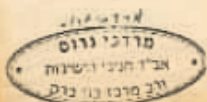
ירוננו הלומדים ויגילו המעמיקים בהגלות נגלות אור יקרות

נפתחו האזעדות

ללמד את הספה"ק

תמר דבורה
עם "להבין"

ההאג'ים והאצ"נים בסל"ה"ק
"תשר דבורה" צם באור "להבין",
יתאורו באתר באוצרות של יראת
שמים, אהבת ה', וצבדית ה',
ואהבהגות ישירות בקדושת המדות
שבין אדם לאברו

מושגי הסוד והקבלה
מבוארים היטב
גם למי שאינו רגיל במושגים אלו

כלים מעשיים להנהגת האדם
באופן הגיוני וברור
המתיישב על הלב

ביאור משולב לכל תיבה ותיבה
ומאמרי העמקה והתבוננות
ביסודות המרכזיים

לקבוצות לימוד: ניתן להשיג חוברות עם 'הביאור המשולב' בלבד, במחיר עלות בטלפון: 055-6724041

מאמרי התורה להבין

להתבונן

התבוננות מעמיקה ומחזקת
ביסודות עבודת האדם בעולמו
על סדר פרשיות התורה

* בראשית *

ערוך על פי וועדים שנמסרו
בפני מבקשי דעת
ע"י הרד"ג
רבי אהרן שווב שליט"א

פרשת
רד לד

אל הארץ אשר ארצך

מעבודת היראה בחרן אל עבודת האהבה בארץ ישראל

פרשת לך לך תשפ"ז

שני שלבים בסדר התיקון של אברהם אבינו

לאחר שהבריאה התקלקלה וירדה ממעלתה בעקבות חטא אדם הראשון, חזרו האבות הקדושים ועסקו בתיקון הבריאה, והראשון שבהם הוא אברהם אבינו, שעליו נאמר:⁴⁷ "אָחַד הָיָה אַבְרָהָם".

בסדר התיקון שעשה אברהם אבינו היו שני שלבים: השלב הראשון התקיים עוד בהיותו בחרן, שם הוא מסר נפשו על קדושת ה' באור כשדים בעומדו מול דרישת נמרוד, וכן קירב נפשות לעבודת ה' כמו שנאמר⁴⁸: "וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרָן". והשלב השני היה בהיותו בן שבעים וחמש שנה, שאז אמר לו הקב"ה את הפסוק שפותח את פרשת לך לך⁴⁹: "וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֵךְ לְךָ מֵאֶרֶץ כְּנָעַן וּמִמּוֹלֶדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֵרָאךְ".

יש להתבונן, מה עומק עניינם של שני השלבים הללו בתהליך התיקון, מה היה חסר בעבודתו בחרן שבכדי להשלים זאת הוא נזקק לעבור משם לארץ ישראל?

'ארצך' – אראה לך את עצמך

עוד יש לדקדק בלשון הפסוק "אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֵרָאךְ". לכאורה היה צריך להיות כתוב 'אראך' באות כ"ף שאינה דגושה. ואילו בפסוק הכ"ף דגושה – "אֵרָאךְ", ומשמעות הדבר היא: אני אראה לך את עצמך.

יש להבין, מה פירוש הדבר שבארץ ישראל הקב"ה יראה לאברהם את עצמו? מה ענין הארץ לראיית עצמו של אברהם?

47. יחזקאל לג, כד.

48. בראשית יב, ה.

49. בראשית יב, א.

מה השייכות של דיני קריאת שמע לפרשת לך לך?

נוסיף ונתבונן בדברי המדרש בתחילת פרשת לך לך⁵⁰:

אסור לקבל עליו מלכות שמים כשהוא מהלך, אלא יעמוד במקום אחד ויכוין לבו לשמים באימה וביראה, ברתת ובזיעה, ביחוד השם, ויקרא "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד".

וכשמתחיל 'ואהבת' - רצה מהלך, רצה עומד, רצה יושב, שכך כתיב: "בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך".

ותמוה, מה הקשר בין הלכות קבלת עול מלכות שמים - לבין תחילת פרשת לך לך?

מדוע 'שמע ישראל' בעמידה ו'ואהבת' בהליכה?

ועוד יש להתבונן בדין עצמו המבואר במדרש. מדוע באמת אסור ללכת בשעת קבלת עול מלכות שמים? אם הטעם הוא משום שצריך להיות מרוכז בכוונה, הרי גם בשעה שאומרים 'ואהבת' צריך כוונה, ומדוע שם מותר ללכת?

אמנם בשולחן ערוך⁵¹ משמע שהכוונה רק בפסוק ראשון היא המעכבת. אך עדיין יש להבין: מדוע אחרי פסוק ראשון אין צורך בזה? וכי בשאר קריאת שמע אין צורך בכוונה?

ויתירה מזו, מלשון המדרש משמע שאין זה רק היתר, אלא שאופן אמירת 'ואהבת' היא במהלך הליכה וכו' - "וּבְלִכְתָּךְ בְּדֶרֶךְךָ" - ולא בעמידה. ורק הסוגיא של 'קבלת עול מלכות שמים' עצמה נצרכת להיאמר בעמידה.

מדוע עבודת המלאכים ביראה ועבודתנו באהבה?

כיוצא בזה יש להתבונן על ההבדל בינינו למלאכים:

לפני קריאת שמע יש שתי ברכות, בברכה הראשונה אנו מזכירים את הקדושה של המלאכים שמקבלים עליהם עול מלכות שמים 'עונים ואומרים ביראה'. ובברכה השניה אנו מדברים על העבודה מצידנו שהיא נעשית ב'אהבה רבה', 'להודות לך וליחדך באהבה'.

50. תנחומא לך לך, א.

51. שו"ע א"ח סג, ג.

ויש לבאר, מה ההבדל המהותי בין עבודת המלאכים שהיא דוקא ביראה, לעבודה שלנו שנעשית דוקא באהבה?

כיצד דקדוקי מצוות מכריחים הליכה לארץ ישראל?

בהמשך כותב שם המדרש⁵²:

אתה מוצא, כל המדקדק על המצוות שכרו מרובה. שכן מצינו באברהם שדקדק על המצוות, לפיכך נקרא אוהבו של הקדוש ברוך הוא, שנאמר "זרע אברהם אוהב".

אמר לו הקדוש ברוך הוא: אתה מדקדק במצותי ואתה יושב עם עובדי עבודה זרה? צא מביניהן! לך לך מארצך.

ויש להבין, מה הקשר בין דקדוקי מצוות לבין אהבת ה', ובעיקר: מדוע הדקדוק במצוות מחייב לצאת ממקומם של עובדי עבודה זרה? וכי לא ניתן לדקדק במצוות גם כשיושבים עמהם?

*

עבודת היראה ועבודת האהבה

נבאר תחילה את ההבדל המהותי בין עבודה מיראה לעבודה מאהבה:

עבודה ביראה נובעת מתוך מחוייבות למלך. 'יראה' אינה רק יראת העונש, אלא גם יראת הרוממות. כלומר, האדם מבטל את עצמו תחת האמת המחייבת. הוא מרגיש מחוייב לקיים את האמת משום שהיא אמת, ואפילו אם אינו רוצה בכך. ואף אם הוא באמת רוצה בכך – לא הרצון מפעיל אותו, אלא האמת שהוא בטל בפניה.

בעבודה כזו ישנו מעט חסרון – שהאדם אינו מחובר אליה ברבדים הנמוכים שלו. הוא אמנם כופה את עצמו לעשות מה שצריך, אבל הנפש הנמוכה שלו עדיין רוצה דברים אחרים, ואינה מחוברת ברצון פשוט לעבודת ה'.

לעומת זאת עבודה מאהבה נובעת מהרצון הפשוט והנמוך ביותר בנפש. האדם שעובד מאהבה עושה את עבודת ה' מפני שהוא עצמו חפץ בכך. לא מפני שהוא מבטל את עצמו ומוכרח לעשות את האמת, אלא מפני שזה החשק העצמי שלו.

והנה, בעולם העשיה יש מעלה לעבודה מאהבה דוקא, מפני שבעולם התחתון התפקיד הוא לתקן את הרבדים הנמוכים ביותר שגם הם יתחברו אל הקב"ה. ועבור זה, לא

52. תנחומא שם.

מספיק שהאדם מכריח את עצמו לעשות, אלא צריך שכל חלקי הנפש שלו יהיו מחוברים להקב"ה, וזה נעשה רק על ידי שהרצון הנמוך ביותר של האדם מחובר לרצון ה'.

ההבדל בין הרוח לנפש

ההבדל בין 'עבודה מיראה' ל'עבודה מאהבה' בא לידי ביטוי גם ברבדי הנשמה שבאדם:

לנשמת האדם יש שלשה רבדים, נפש רוח ונשמה.

הנשמה היא האור האלוקי העליון ממנו האדם שואב השראה והארה לדרך הנכונה.

הרוח היא הכח שדוחף ומפעיל אותו לקיים בפועל את האידיאל שנמצא בנשמה, וזהו כח הבחירה.

והנפש היא הרובד התחתון שבאדם, הרצון הנפשי הבסיסי שבו כח התאווה האנושי.

ב'עבודה מיראה' תפקיד האדם הוא 'להשליט' את הרוח על הנפש, ולכפות את הנפש לא להתייחס לרצונות הנמוכים שלה, אלא לבטל את עצמה ולעשות את מה שנכון ומה שצריך - אף על פי שהדבר סותר את רצונה.

אבל ב'עבודה מאהבה' האדם מגיע להתחברות עמוקה יותר, ואז הנפש הנמוכה שלו בעצמה משתוקקת ורוצה לעשות את רצון ה'. הוא לא צריך 'לכפות את הרוח על הנפש' ולבטל את הנפש הנמוכה, אלא אדרבה, הנפש בעצמה עם כל הרצונות שלה מגויסת לעשיית רצון ה'.

על מצב זה אמר דוד המלך⁵³: "לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ אֱלֹהֵי חַפְצִי".

התכלית - 'ותגל הארץ'

וזו תכלית התיקון של הבריאה ושל חטא אדם הראשון.

התכלית היא להגיע למצב שבו גם האדמה הנמוכה והשפלה תהיה מחוברת לאור האלוקי הגבוה ביותר, עד שהיא עצמה כביכול תגל ותשמת, וכמו שנאמר⁵⁴: "יִשְׁמְחוּ

53. תהלים מ, ט.

54. תהלים צו, יא.

הַשָּׁמַיִם וְהַגֵּל הָאָרֶץ" - שהארת השמים תגיע עד לארץ ותגרום לה התעוררות ותנועה ברובד הנמוך ביותר.

כאשר יש שמחה, פירוש הדבר שאין סתירה והתגברות כוחנית, אלא התחברות מלאה. וכן נאמר⁵⁵: "וְלִישְׁרֵי לֵב, שְׁמֵחָה". התכלית היא להגיע ל'לב ישר', שאין שני לבבות סותרים - אחד עם רצון נמוך ושני עם אידיאל גבוה, אלא יהיה חיבור גמור ורצון פשוט לקיים את דבר ה', לב אחד לעשות רצון אבינו שבשמים.

מדוע אי אפשר לדלג על היראה

ולכאורה, לאור מה שביארנו על העליונות והעדיפות של עבודה מתוך אהבה, האם יהיה נכון לומר שמספיק לעבוד רק מתוך אהבה ואין צורך כלל בעבודה מיראה?

התשובה היא שאין זה נכון, כי אם אדם יבא לעבוד את ה' מאהבה בלבד - סופו שלא יעבוד את ה' אלא את עצמו...

והטעם הוא, מפני שמאז חטא אדם הראשון התערב בתוך האדם הרע בעצמו, וממילא הרצון הפשוט שלו מושך לאינטרסים אישיים של אגו ותאוה שמרחיקים אותו מקיום רצון ה', וגם כשעושה אין זה ממש לשם שמים, ואינו עושה בשלמות כרצונו יתברך.

ועל כך אמרו חז"ל⁵⁶:

עשה מאהבה ועשה מיראה. עשה מאהבה - שאם באת לשנוא דע כי אתה אוהב ואין אוהב שונא. עשה מיראה - שאם באת לבעט דע שאתה ירא ואין ירא מבעט.

וסדר הדברים הוא שתחילה נדרשת 'עבודה מיראה', מתוך התבטלות עצמית, כפיה לעשות את האמת מפני שזו האמת - בלי עירוב של אינטרסים ורצונות אישיים.

ורק בשלב השני ניתן לעלות קומה ולהגיע ל'עבודה מאהבה', מתוך חיבור של הרצון האישי. כאשר ברקע תמיד קיימת היראה שאינה נותנת מקום לשנות ולבטל את העבודה על פי האגו והאינטרס האישי.

55. תהלים צז, יא.

56. ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה.

תורה שבעל פה – פרי החיבור

נחדד את הדברים יותר. ההבדל המהותי בין מי שעובד מיראה למי שעובד מאהבה הוא גם ההבדל בין קיום התורה והמצוות כמות שהן, לבין חידושי תורה של 'תורה שבעל פה'.

וכידוע מדברי המדרש תנחומא⁵⁷, שתורה שבעל פה מצויה רק אצל מי שמחובר להקב"ה ודבק בו באהבה:

לפי שאין לומד אותה אלא מי שאוהב הקדוש ברוך הוא בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאודו, שנאמר "ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך".

והסיבה היא, מפני שבתורה שבעל פה האדם מבטא מתוך עצמו את תפיסתו והבנתו בתורה הקדושה, וזה יכול להיות נכון ומדויק רק כשיש לאדם חיבור מוחלט לרצון ה', שרק כך אפשר לכוון לאמיתתה של תורה ולא לחדש חידושים עצמיים המנותקים מרצון ה' באמת.

ועל זה אמרו בגמרא⁵⁸, שבתחילה נקראת התורה על שמו של הקב"ה – "בְּתוֹרַת ה' חִפְצוֹ", ולבסוף נקראת על שמו של האדם – "וּבְתוֹרַתוֹ יִהְיֶה יוֹמָם וְלַיְלָה". כלומר, חיבור אישי של האדם לרצון ה', עד שהוא יכול להוציא מתוך עצמו דברי תורה ולכוון לרצון ה'.

כת"ר – תרי"ג מצוות ועוד שבע מצוות דרבנן

והנה, ידוע ש'כתר' בגימטריה תר"ך – כנגד תרי"ג מצוות דאורייתא ועוד שבע מצוות דרבנן.

עומק הדבר, שרבנן התחברו כל כך לרצון ה', עד שהבינו שזהו רצון ה' להוסיף את שבעת המצוות האלו. וזו בחינת "אשה כשרה עושה רצון בעלה"⁵⁹.

כל פעולה שאדם עושה משתלשלת דרך רצון, הרהור, מחשבה, דיבור ומעשה. כאשר ה'רצון' הוא הדבר שמעורר את האדם בכלל לחשוב על הדבר.

57. תנחומא נח, ג.

58. עבודה זרה יט ע"א.

59. תנא דבי אליהו רבא פ"ט.

ואשה כשרה מתחברת למקום הפנימי ביותר של בעלה - לנקודת הרצון העמוקה ביותר שלו - עד שהיא יודעת מה הוא רוצה בתוך תוכו, עוד קודם שהרצון יצא לגילוי אצלו.

וכך גם החכמים, הדבקים בהקב"ה בדרגה גבוהה כל כך, זוכים לדעת את רצונו יתברך, ומתוך כך תיקנו את שבע המצוות דרבנן.

ולכן התוספת של שבע מצוות דרבנן על התרי"ג היא זו שמגלה את ה'כתר' של הקב"ה, כי בזאת יש הוכחה על החיבור העמוק שלנו לרצון ה'.

*

עבודת חרץ - ביראה בכח ובכפיה

על פי זה נשוב לבאר את תהליך התיקון שהיה אצל אברהם אבינו בשני שלבים: תחילה בהיותו בחרץ - ולאחר מכן בהליכתו לארץ ישראל.

כאמור, בשלב הראשון נדרשת מסירות נפש וקבלת 'עול' מלכות שמים בביטול עצמי. וזו היתה עבודת אברהם אבינו בחרץ, שם הוא מסר את נפשו על קדושת ה' באור כשדים, והמטרה היתה להמית את החלק הנפרד שבו ו'להוליד אותו מחדש' בצורה מתוקנת, וכמו שמבאר רבי יצחק אייזיק חבר⁶⁰:

אברהם אבינו שורש מחצבתינו נברא בריאה חדשה ממש אחרי שהושלך בכבשן האש, והיה נידון לשריפה, וכל העומד לשרוף כשרוף דמי, והוא יתברך הצילו מהאש הגדולה באמיתת יחודו, כמו שאמרו "נאה ליחיד להציל את היחיד"⁶¹.

ולכן אינו מתייחס אחר תרח אביו, כי היה ממש בריאה חדשה מאתו יתברך, שלא על ידי אב ואם, כאדם הראשון ממש, ולכן אמרו רז"ל שנקרא 'אדם', כמו שכתוב "האדם הגדול בענקים"⁶².

כל הסיפור של השלכת אברהם אבינו ל'אור כשדים' נועד בכדי להוליד את אברהם אבינו מחדש, להחזיר אותו לנקודת האפס וההעדר, בביטול ו'קבלת עול מלכות שמים' באופן מוחלט.

60. שיח יצחק ח"ב, ליקוטים ב.

61. פסחים קיח ע"א.

62. יהושע יד, טו.

ומוסיף הרמ"ד וואלי זי"ע⁶³ ש'חרן' בגימטריה שלש פעמים השם 'אלקים', שהוא כנגד ג' מוחין דמוחין דקטנות. כלומר - זהו מקום שאין בו חיבור אמיתי לדברים, אלא כמו ילד שעושה מה שההורים שלו אומרים לו, בלי חיבור והבנה.

וכחלק מהשלב הזה בתיקון נאמר "הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְחָרָן" - הם תיקנו שם את הנפש בבחינת 'עשיה' בלבד, 'עשו' בכוחניות, בכפיה ובחיוב, כדרכה של עבודה מיראה.

עבודת ארץ ישראל - באהבה ובחיבור

רק לאחר מכן היה ניתן לעבור לשלב השני - שהוא עיקר החידוש של אברהם אבינו, והוא עבודת ה' מתוך אהבה וחיבור עצמי, שהרי מידתו של אברהם הוא "חסד" ועל כן הוא פועל באהבה⁶⁴.

ועל כך אמר לו הקב"ה "לך לך" - תלך מעבודת היראה שב'חרן' אל עבודת האהבה, וזה יהיה על ידי שיעבור לארץ ישראל שבה אפשר לעמוד לפני ה' בבחינת אשה תחת בעלה, בחיבור גמור שמגיע עד הרצון הבסיסי ביותר.

רק ארץ ישראל היא המקום שבו יש אפשרות של "וְתָגַל הָאָרֶץ" - שהארץ עצמה שמחה בגילוי ה'. כי רק ארץ ישראל היא ארץ המחוברת לקב"ה, וכמו שנאמר⁶⁵: "אֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ דִּרְשׁ אֹתָהּ תָמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מִרְשֵׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית הַשָּׁנָה" להשפיע עליו מטובו הגדול.

אבל בחוץ לארץ אין מערכת של קשר כזה, וכל השפע שניתן שם הוא על ידי השרים של אותה אומה, וממילא יש שם כביכול נתק מגילוי רצון ה', כי זה פועל לפי כללי הטבע הקבועים בלי קשר והתייחסות להתנהגות של הנמצאים שם.

וַיִּקְרָא בְשֵׁם הוִי"ה

ולכן כשבא אברהם לארץ ישראל נאמר⁶⁶: "וַיִּקְרָא בְשֵׁם הוִי"ה". ומקשים המפרשים: וכי עד עכשיו לא קרא אברהם בשם ה' ? והרי כבר עשה נפשות בחרן !

63. בפירושו על התורה, וכן איתא בכתבי האריז"ל בשער הפסוקים בפרשתנו.

64. וז"ל הרמ"ק בפירושו לספר יצירה (פרק שישי): קראו אוהבו - כדכתיב אברהם אוהבי, דהיינו שנתן לו מדת חסד מקום האהבה כדכתיב אהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד, כדכתיב תתן אמת ליעקב חסד לאברהם.

65. דברים יא, יב.

66. בראשית יב, ח.

אלא הביאור הוא, שעד עכשיו היתה העבודה בכפיה וביראה, ורק עתה התחילה להיות באהבה. וזהו "ויקרא בשם הוי"ה" – שם מידת הרחמים והחיבור.

וזהו שאמר הקב"ה לאברהם: "לך לך" מחרן – שהיא מקום של 'מוחין דקטנות' – יראה ופחד שמשמעותם הוא חוסר חיבור, ו"לך לך" אל הארץ אשר ארצך – ארץ שמתאימה לעבודת האהבה והחיבור.

ועל מצב נבחר זה נאמר: "וּמַצַּאתָ אֶת לְבָבוֹ נֶאֱמָן לְפָנֶיךָ". 'לכבו' – שני לבבות, חיבור של המקומות הנמוכים ביותר בנפש, באהבה גמורה. כפי שמבארים חז"ל⁶⁷ את הציווי "וְאַהֲבֵתָ – בְּכָל לְבָבְךָ – בשני יצריך".

ארצך' – הארץ משקפת את מידת החסד של אברהם

על פי זה יתבאר גם לשון הפסוק "אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאךָ", בכ"ף דגושה, שמשמעותו "אראה לך את עצמך", כפי שמתבאר על פי דברי הרמ"ד וואלי⁶⁸:

במילים אלו אומר הקב"ה לאברהם אבינו: בארץ ישראל אני אראה לך את עצמך, כלומר, את הגילוי האלוקי שתתחבר אליו בעבודה מאהבה, שהיא המידה שלך בעצמך.

שהרי אברהם אבינו היה 'עמוד החסד', ועניינו הוא עבודה מאהבה – כלומר הארה אלוקית החודרת עד לרובד הנמוך ביותר, ומשם הוא פועל בתשוקה עצומה לקבל את האור העליון, ורק בארץ ישראל הוא יראה גילוי אלוקי מוחלט ומלא שהוא השתקפות של מדרגת האהבה שלו – גילוי החודר ומתממש ברובד הנמוך ביותר של הארץ.

*

ההבדל בין עבודת המלאכים לעבודת האדם

ובזאת נבין את ההבדל המהותי בין עבודת המלאכים לעבודת האדם –

ונקדים: ישנם ארבעה עולמות – אצילות, בריאה, יצירה, עשיה.

והם מקבילים לרובדים שכנפש האדם: עולם העשיה – משם ה'נפש' שבאדם, עולם היצירה – משם ה'רוח', עולם הבריאה – משם חלק ה'נשמה' [נעולם האצילות כנגד בחינת 'חיה' ואכמ"ל].

והנה, מקום המלאכים הוא בעולם היצירה שכנגד ה'רוח', ואילו אנחנו בני האדם נמצאים בעולם העשיה שכנגד ה'נפש' ותפקידנו לתקן את העולם הנמוך הזה.

67. נחמיה ט, ח.

68. ברכות נד ע"א.

69. בספרו "אור עולם" על הפרשה.

ועל כן - עבודת המלאכים היא 'עבודה מיראה', כי הם שייכים לקומת ה'רוח' שעניינה הוא התבטלות וכפיפות מוחלטת בפני האמת המחייבת, ואכן המלאכים עושים מה שצריך בלי מקום לשיקול של רצון עצמי.

ולעומת זאת עבודתנו כבני אדם היא 'עבודה מאהבה', כי אנו נשלחנו לעולם העשיה שבו שולט רובד ה'נפש' הנמוך, ותפקידנו לתקן ולגרום שהאור האלוקי ישפיע וירומם אפילו את הרובד הנמוך הזה, עד שהרצון הטבעי, הפשוט והנמוך ביותר שלנו - ישתוקק לעשות את רצון ה'.

המלאכים 'עומדים' והאדם 'מהלך'

וזהו שנאמר⁷⁰: "וְנָתַתִּי לָךְ מַהֲלָכִים בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה". 'מהלכים' - זה האדם, שמהלך ומתקדם ופועל בצורה אקטיבית, ולעומת זאת המלאכים נקראים 'עומדים' - על שם שהם נשארים תמיד באותו מצב.

כי רק כשיש חיבור עצמי ופנימי ל'מהלך' של הדברים, יכולים לפעול ולהתקדם על פי זה ולתקן את העולם. אבל כשעושים מה שמצווים מתוך התבטלות 'פסיבית', נשארים 'עומדים' באותו מקום מתוך ביטול מוחלט, בבחינת 'מקבל' ש'נפעל' ולא פועל.

עמידה ביראה, ואחריה הליכה באהבה

כעת מובן עניינם של שני החלקים בקריאת שמע - כפי שהובא במדרש בתחילת הפרשה:

באמירת 'שמע ישראל' אנו מקבלים 'עול' מלכות שמים, ביראה וביטול, ובכפיפות לאמת המחייבת שאינה תלויה ברצון האדם. ולכן הפסוק הראשון נאמר דוקא בעצירה ועמידה במקום אחד ולא בהליכה, "באימה וביראה, ברתת ובזיעה".

אבל אחרי שאדם מסר את עצמו לה' ביראה, הוא יכול להגיע ל"וְאָהֲבָתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ כָּל לְבָבְךָ" - בשני 'צריך'. כלומר, להגיע למצב שבו גם הנפש הנמוכה משתוקקת לחיבור ודביקות עם הקב"ה, כמו שאנו מתארים בפיוט 'ידיד נפש אב הרחמן' - חיבור גמור החודר לרבדים הנמוכים ביותר בנפש.

ולכן פרשת 'ואהבת' שייכת דוקא ל"וּבְלִבְךָ בְּדֶרֶךְ" ויכולה להאמר בהליכה ובמצב של חיים רגילים 'רצה מהלך, רצה עומד, רצה יושב'. מפני שעוסקים בה בחיבור

70. זכריה ג, ז.

71. ברכות נד ע"א.

לרובד הנמוך של הרצון האנושי שבנפש, שהוא שורש ה'הליכה' וההתקדמות בכל רבדי החיים המעשיים.

ומובן היטב מדוע המדרש מביא זאת בפתחת פרשת לך לך, שהרי זה הרובד הפנימי של הוראת הקב"ה לאברהם אבינו לצאת מחרן וללכת לארץ ישראל.

כשם שבקריאת שמע יש שני חלקים, עבודה מיראה שממנה מתעלים ומגיעים לעבודה מאהבה, כך כאן הקב"ה הורה לאברהם אבינו להתעלות מעבודת היראה שעשה בחרן, וללכת לעבודה מאהבה בארץ ישראל.

המדקדק במצוות אינו יכול לשבת עם עובדי עבודה זרה

ובזה מבואר גם המשך דברי המדרש: "שכן מצינו באברהם שדקדק על המצות, לפיכך נקרא אוהבו של הקדוש ברוך הוא".

ונבאר: אילו עבודתו של אברהם היתה מיראה בלבד, מצד התבטלות לאמת האלוהית בלי חיבור אישי ובלי אהבה – לא היתה מניעה שישאר להתגורר במקום שיש בו גם עבודה זרה. שהרי מבחינתו, הוא זכה לאמת והם לא זכו, ואין שום פגיעה בו כשסביבתו עובדי עבודה זרה.

אבל כיון שהוא הגיע למדרגת אהבה להקב"ה, ונקרא "אַבְרָהָם אֱהִי" ⁷², אם כן – הוא לא יכול לסבול שיש אנשים בסמיכות אליו שעובדים עבודה זרה, וכמו שכתב הרמח"ל ⁷³: "מי שאוהב שמו יתברך לא יוכל לסבול ולראות שיחללו אותו ח"ו ושיעברו על מצותיו".

ועל כך אמר לו הקב"ה:

אתה מדקדק במצותי ואתה יושב עם עובדי עבודה זרה?!

צא מביניהן! לך לך מארצך.

*

לך לך' – מן היראה אל האהבה

זה היסוד שאנו לומדים מהציווי של הקב"ה לאברהם אבינו "לך לך" – העבודה מתחילה בקבלת עול מלכות שמים, בעמידה, באימה וביראה – בביטול הנגיעות והמקום העצמי של האדם.

72. ישעיה מא, ח.

73. מסילת ישרים פרק יט.

אבל מי שנשאר רק ביראה, אמנם הוא עושה את מה שצריך, אבל הנפש שלו אינה מחוברת, והוא אינו זוכה לקדם את הבריאה לתיקון השלם שבו האור האלוקי הגבוה ביותר חודר עד הרבדים הנמוכים ביותר בעולם העשיה, בבחינת "יִשְׁמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתִגַּל הָאָרֶץ".

